

De joodse familie Wessels te Nieuwerkerk

I Jacob Wessels, geb. Rotterdam 17-06-1757 (volgens bevolkingsregister), ovl. Nieuwerkerk 20-05-1832, vleeshouwer te Nieuwerkerk, huwt te Bergen op Zoom op 07-06/03-07-1794 Clara (later Klara) Wessels, geb. Waalwijk 24-12-1764 (volgens bevolkingsregister), ovl. Nieuwerkerk 22-05-1830.

De namen van hun ouders zijn tot op heden onbekend. Hij woonde ten tijde van zijn huwelijk te Prinsenland (bij Dinteloord). Zij woonden aanvankelijk te Bergen op Zoom, waar vanaf 1793 een joodse gemeenschap was ontstaan. Zij vestigden zich volgens de Akten van Indemniteit op 28-04-1805 – maar feitelijk al eerder – vanuit Bergen op Zoom te Nieuwerkerk. Jacob Wessels bezat in 1832 een huis aan de Ring (sectie M 425: thans slagerij Timmers) alsmede een schuur (ook aan de Ring) en 3.334 ha bouw- en weiland. In 1843 verklaren Jetje en Antje Wessels en de met koopman Izak Velleman gehuwde Francijna Wessels dat ze een schuld hebben van fl. 2000,- aan Joh. de Jonge op Oosterland. Als onderpand dient datgene dat zij, als enige erfgenamen van Jacob Wessels, bezitten: een huis, schuur en erf op sectie M 425, groot 250 m² met een over de achterweg gelegen tuin, sectie M 17, groot 290 m², stukjes weiland op M 50,51,52, 295, 323, en D 201 en een schuur M 416, groot 194 m². Als de erfenis geregeld is, wordt slager Levie Nathan Wessels, die gehuwd is met Sara Levie een paar jaar later de nieuwe eigenaar van de schuur. Hij zet de slagerij voort op een andere plaats aan de Ring, in het pand waar in de 20e eeuw de Végé-supermarkt gevestigd was.

Kinderen:

1. Andries, geb. Bergen op Zoom 1796, ovl. Nieuwerkerk 22-01-1816, slagter, ongehuwd.
2. Jetje, geb. Bergen op Zoom 07-12-1797 (volgens bevolkingregister), ovl. Nieuwerkerk 28-08-1844, bleef ongehuwd.
3. Antje, geb. Bergen op Zoom 28-04-1801 (volgens bevolkingsregister), ovl. Bergen op Zoom 25-12-1867, bleef ongehuwd. Zij verhuisde op 01-05-1847 met haar jongere zus naar Kampen en verhuisde later met haar zwager naar Bergen op Zoom.
4. Franzijna, geb. Nieuwerkerk 20-06-1804 (volgens bevolkingsregister), ovl. Kampen 17-03-1849, huwt te Nieuwerkerk op 10-06-1836 Isaac Hartog Velleman, geb. Kampen 15-06-1801 (volgens bevolkingsregister), ovl. Bergen op Zoom 28-04-1868 (als echtgenoot van Betje Nathan), koopman, zoon van Hartog Isaac Velleman en Judith Wolf. Hij huwt 2. te Sint-Maartensdijk op 23-10-1851 Elisabeth Frank (ook Betje Salomon Frank), geb. Ossendrecht 01-12-1815 (volgens bevolkingsregister), ovl. Bergen op Zoom 11-03-1890, dochter van Salomon Frank (ovl. Ossendrecht) en Cornelia Jacobs, weduwe van Mozes Levi van Broek, vleeshouwer (geb. Scherpenisse). Zij woonden te Nieuwerkerk in bij haar beide zussen en bij Levie Nathan Wessels. Zij verhuisden op 01-05-1847 naar Kampen, waar zij overleed. Hij vestigde zich op 01-09-1849 te Zierikzee en op 08-01-1851 te Goes. Hij keerde op 01-09-1852 met zijn tweede echtgenote terug naar Zierikzee, vestigde zich op 20-12-1854 opnieuw te Kampen, verhuisde in 1855 weer naar Goes en vestigde zich later te Bergen op Zoom.

Kinderen uit het huwelijk Velleman-Wessels:

1. Hartog Izaak Velleman, geb. Nieuwerkerk 07-12-1837, ovl. aldaar 15-01-1838.
2. Jakob Izaak Velleman, geb. Nieuwerkerk 01-01-1840, ovl. Goes 29-07-1867, koopman, huwt te Bergen op Zoom op 27-04-1865 Rachel Huisman, geb. Den Haag 14-08-1830, ovl. Rotterdam 28-09-1904, dochter van Eleazar Huisman en Engeltje van der Hart, weduwe van Salomon Koekoek.
3. Kaatje Velleman, geb. Nieuwerkerk 23-02-1843, ovl. Kampen 17-03-1855.
4. Hertog Izaak Velleman, geb. Nieuwerkerk 13-08-1845, ovl. aldaar 03-10-1845.

Kinderen uit het tweede huwelijk:

5. Francijna Velleman, geb. Zierikzee 12-01-1853, ovl. Kampen 27-08-1855.
6. Levenloze dochter Velleman, geb. Zierikzee 13-06-1854.
7. Francijna Velleman, geb. Goes 29-01-1857, ovl. Bergen op Zoom 27-02-1942, huwt te Bergen op Zoom op 20-07-1876 Andries van Loon, geb. Breda 23-01-1846, ovl. Bergen op Zoom 28-02-1923, zoon van Salomon David van Loon en Fronica van Stratum.

II Levie Nathan Wessels, volgens huwelijksakte zoon van Nathan Wessels en Sara Joseph Levie, geb. Werkendam 16-05-1795 (volgens huwelijksakte), ovl. Heenvliet 12-02-1860, vleeshouwer, huwt te Zuidland op 09-05-1842 Sara Salomon (later steeds Saartje Levie), geb. Venlo 04-05-1810, ovl. Zuidland 07-04-1882, dochter van Levi Salomon en Elisabeth Pinas Bennis. Zijn geboortedatum volgens het bevolkingsregister was 16-08-1788. Zijn vader Nathan Wessels, geboren te Waalwijk in 1764 als zoon van Joseph Wessels en Rebekka Nathan, hertrouwde op 22-04-1814 te Gouda met Barendina Nathan Elzen (ook wel Meijntje Nathans genoemd) en overleed op 02-05-1837 te Gouda, 83 jaar oud. Zijn moeder Sara

Joseph Levie werd geboren te Werkendam als dochter van Joseph Levie en Roosje Emanuel. Haar vader overleed op 04-08-1817 te Well door verdrinking. Haar moeder overleed op 13-05-1821 te Vierlingsbeek.

Levie Nathan Wessels was – volgens het bevolkingsregister 1818 – vanaf 1816 werkzaam als slagersknecht bij Jacob Wessels – mogelijk zijn oom – wiens zoon Andries in januari van dat jaar was overleden. Jacob Wessels overleed in 1832. Levie Nathan Wessels was tot omstreeks 1842 (toen hij trouwde) slager op Ring A 25. Vanaf omstreeks 1842 dreef hij de slagerij op Ring A8, het pand waarin eind 20e eeuw de Vegé supermarkt van de familie De Bil gevestigd was. Op 03-09-1846 leende hij fl. 650,- van mr. Cornelis van der Lek de Clercq met als onderpand de schuur aan de Ring sectie M-416 zoals op 23 april verkregen. Het was een eerste hypotheek, waarbij het erfpachtrecht hoorde op nog 36 m2 grond van deze sectie. Daarnaast vestigde hij een tweede hypotheek op het woonhuis en erf, sectie M-314, groot 133 m2 en de tuin M-315, groot 450 m2. Dit is het pand Ring A8, dat hij gekocht had van winkelier Johannes van der Ree. Hij verkocht de schuur op 25-06-1852 voor fl. 600,- aan landbouwer Jeremias Dijkema.

Wessels verhuisde op 02-11-1857 met zijn gezin naar Simonshaven en vestigde zich korte tijd later te Heenvliet, waar hij in 1860 al overleed. Zij verhuisde in 1866 met haar beide kinderen naar Zuidland en begon daar op Breedstraat 115 een manufacturenwinkelje. De joodse inwoners van Zuidland behoorden tot 1887 bij Heenvliet; in dat jaar kreeg Zuidland een zelfstandige synagoge en in 1888 ook een eigen joodse begraafplaats.

Kinderen:

1. Bethkje, geb. Nieuwerkerk 16-02-1846, ovl. Zuidland 26-09-1888, huwt te Zuidland op 26-08-1874 Levie Pinas Levie, geb. Zuidland 05-11-1844, ovl. Rotterdam 14-05-1918, koopman in pluimvee, poelier, zoon van Pinas Levie en Antje Cohen. Hij huwt 2. te Schiedam op 10-12-1890 Hester van Emden, geb. Schiedam 17-04-1852, ovl. Rotterdam 13-04-1937, dochter van Mozes van Emden en Sara Ollemans. Uit beide huwelijken verschillende kinderen. Zij vestigden zich op 23-12-1905 vanuit Zuidland te Rotterdam.
2. Nathan Levie, geb. Nieuwerkerk 15-01-1849, ovl. Oostvoorne 10-12-1927, koopman, huwt te Sint Oedenrode op 31-10-1883 Carolina de Wit, geb. Sint Oedenrode 16-06-1854, ovl. Oostvoorne 08-05-1932, dochter van Isack de Wit en Sara Emanuel.

Beider foto's zijn te vinden op de website van het Joods Historisch Museum. Over het gezin Wessels is meer te lezen in Een Kille in de Mediene, Joods leven in Zuidland van Riet de Leeuw van Weenen-van der Hoek.

Beiden werden begraven op de zeer kleine, verscholen joodse begraafplaats te Zuidland, waar slechts vijf grafstenen staan. Tekst op zijn grafsteen (vertaald): P.N. Een rechtschapen en eerlijk man de geachte heer Nathan zoon van de geachte heer Arie en zijn moeders naam van Sara gestorven heilige sjabbat 15 kislew 5688 T.n.Ts.B.H. Hier rust Nathan Levie Wessels, geboren te Nieuwerkerk 15 januari 5610, overleden te Oostvoorne 10 december 5688 Z.A.R.I.V.

Tekst op haar grafsteen (vertaald): P.T. Een rechtschapen en onberispelijke vrouw de geachte vrouw mevrouw Kindele dochter van de geachte Jitchak en haar moeders naam was Sara, gestorven op zondag 2 ijar 5692 T.N.Ts.B.H. Hier rust Carolina de Wit wed. van Nathan Wessels, geb. te St Oedenrode 16 juni 5614, overl. te Oostvoorne 8 mei 5692 H.A.R.I.V. T.N.Ts.B.H., een afkorting van "Tehie Nisjmató Tseroera Bitsror Hachajiem", wat betekent: moge zijn/haar ziel gebonden zijn in de bundel der levenden (naar 1 Samuel 25: 29). P.N. betekent "hier is begraven"; P.T. betekent "hier is verborgen".

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Levie, geb. Zuidland 15-03-1885, ovl. aldaar 10-08-1885.
2. Izaäk, geb. Zuidland 29-09-1886, ovl. Auschwitz 27-08-1943, koopman, juwelier te Oostvoorne, huwt te 's-Hertogenbosch op 25-05-1921 Antje van Dijk, geb. Geffen (NB) 25-10-1887, ovl. Auschwitz 27-08-1943, dochter van Francis van Dijk en Clara van Dijk. Foto's van hen en van hun kinderen zijn te vinden op de website van het Joods Historisch Museum.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Nathan Benjamin, geb. Oostvoorne 19-04-1922, ovl. Auschwitz 30-09-1942, administrateur.
2. Benjamin Leo, geb. Oostvoorne 28-09-1926, ovl. Bergen-Belsen 22-03-1945. Van hem zijn verschillende brieven bewaard gebleven, in bezit van het Joods Historisch Museum. De brieven vormden de basis voor het boek Ben's Story, Holocaust letters with selections from the Dutch Underground Press, K.W. Bolle, Southern Illinois University Press, 2001.
3. Carolina Clara, geb. Oostvoorne 07-03-1929, ovl. Amersfoort 27-12-2001, bleef ongehuwd. Zij was verstandelijk gehandicapt, werd vanuit een kliniek in Hilversum naar een onderduikadres overgebracht en overleefde zo als enige uit haar gezin de Tweede Wereldoorlog. Zij verbleef lange tijd te Apeldoorn en woonde vanaf 09-04-1965 in de Sinai Kliniek te Amersfoort.
3. Sara, geb. Zuidland 25-09-1888, ovl. aldaar 20-10-1888.
4. Betje, geb. Zuidland 20-05-1890, ovl. aldaar 01-09-1890.
5. Levie, geb. Zuidland 13-09-1891, ovl. aldaar 30-09-1891.
6. Levie, geb. Zuidland 21-01-1896, ovl. aldaar 25-04-1898.

3. Roosje, geb. Nieuwerkerk 06-05-1850, ovl. aldaar 06-05-1850.